

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Зайцева Т.В

Херсонська державна морська академія
(м. Херсон, Україна)

Загальна постановка задачі та її актуальність. Якість освіти має ґрунтуватися на формуванні у випускника вищого навчального закладу таких компетенцій, які б давали йому можливість застосовувати та практично використовувати отримані знання та вміння в професійній діяльності на достатньо високому рівні.

Національна система кваліфікацій закладає основу запровадження компетентнісного підходу у вищій освіті. Відповідність якості підготовки випускника вищої школи вимогам галузевого стандарту вищої освіти має визначатись інструментальними, професійними, соціально-особистісними та загальнонауковими компетенціями.

Нові вимоги, які пред'являє ринок до сучасного фахівця, не пов'язані жорстко з тією або іншою дисципліною, вони носять міжпредметний характер, тобто відрізняються універсальністю. Їх формування вимагає не стільки нового предметного змісту, скільки інших педагогічних технологій. Компетентнісно-орієнтована освіта дозволяє:

- погоджувати мету навчання, яку ставить педагог, з власними цілями студентів;
- розвантажити студентів не за рахунок механічного скорочення змісту, а за рахунок підвищення долі індивідуальної самоосвіти;
- підготувати студентів до свідомого і відповідального навчання, до необхідності постійної самоосвіти;
- забезпечити ринок праці конкурентоспроможними фахівцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених даній проблемі.

Ідея компетентнісного підходу в педагогіці зародилася на початку 80-х років минулого століття, коли в журналі «Перспективи. Питання освіти» була опублікована стаття В. де Ландшеер «Концепція «мінімальної компетентності» [1]. Спочатку йшлося не про підхід, а про професійні компетенції особи в якості мети та результату освіти. З часом відбувалося розширення об'єму і вмісту цього поняття. З кінця минулого століття стали вже говорити про компетентнісний підхід в освіті (В.А. Кальней, А.М. Новіков, В.В. Серіков, С.Е. Шишов, Б.Д. Ельконін та ін.) [2, 3]. Сьогодні існують різні підходи до розуміння ключових компетенцій. Одні автори роблять акцент на особових властивостях, інші – на знаннях і вміннях, які можна перенести в різні умови.

Проблемам і умовам організації та впровадження компетентнісного підходу в навчанні були присвячені наукові роботи деяких вітчизняних та зарубіжних дослідників: Беккера Х., Бикова В.Ю., Байденко В.І. [4], Лебедева О.Е. [5], Зимньої І.А. [6] та ін.

Ми будемо виходити з того, що компетентність – це здібність та готовність к виконанню визначених дій або функцій, а компетентнісний підхід в освіті - це цільова орієнтація навчального процесу на формування компетенцій, що визначені галузевим стандартом.

Розв'язування основної проблеми. Фахівці морської галузі повинні відповідати вимогам Міжнародної морської організації (ІМО) незалежно від того, в якій країні вони отримали освіту. Перелік даних вимог можна знайти в міжнародному кодексі підготовки, дипломування моряків та несення вахти (ПДМНВ). В основі цього документу лежить компетентнісний підхід до багаторівневої підготовки морських спеціалістів. Сьогодні ринок праці диктує системі освіти якого рівня обізнаності спеціалістів він потребує. І саме компетентнісний підхід і є спробою привести у відповідність професійну освіту та вимоги роботодавців.

Компетентнісний підхід фіксує та встановлює підпорядкованість знань вмінням. Важливу роль в цьому процесі займає інформатика як наука та навчальний предмет, так як компетентності, що формуються під час вивчення предмету можна перенести на вивчення інших предметів для створення цілісного інформаційного простору знань курсантів.

Для відображення міждисциплінарних зв'язків викладачі кафедри не тільки познайомилися з робочими програмами інших дисциплін, але й обговорили з керівництвом факультетів та випускаючих кафедр яким рівнем інформаційної культури повинен володіти курсант для успішного вивчення спеціальних дисциплін. В результаті цієї роботи в дисципліні Інформаційні технології, що вивчається на 1 курсі з'явилися нові теми, зміст дисципліни придбав виражений прикладний характер.

Зміст курсу Інформаційні технології має дві складові:

Теоретична інформатика, яка є в даний час однією з фундаментальних галузей наукового знання, вона формує в курсантів системно-інформаційний підхід до аналізу навколишнього середовища.

Інформаційні технології, які являють собою методи та засоби отримання, перетворення, передачі, зберігання і використання інформації. Ця складова має вкрай важливе практичне значення, вона виконує соціальне замовлення суспільства на підготовку майбутніх фахівців морської галузі до життя в інформаційному суспільстві.

Головною метою вивчення дисципліни Інформаційні технології є формування інформаційно-комунікаційної компетентності курсантів. Інформаційно-комунікаційну компетентність можна розглядати як комплексне вміння самостійно шукати, відбирати потрібну інформацію, аналізувати, організовувати, представляти, передавати її; моделювати і проектувати об'єкти і процеси, реалізовувати проекти, в тому числі в сфері індивідуальної та групової діяльності. [4, с. 67]

Головне завдання компетентнісного підходу з'ясувати і включити в освітню траєкторію те, без чого підготовка фахівця не може відбутися, що необхідно і достатньо знати і вміти робити майбутньому фахівцю в морській

галузі. Для виконання цього завдання ми скорегували зміст навчального матеріалу дисциплін шляхом впровадження завдань наступних видів:

- завдання, що містять великий обсяг текстової інформації, та інформації, представленої у вигляді таблиць, діаграм, графіків, малюнків, схем (перетворення інформації, робота з різними видами інформації);
- завдання, в яких неясно, до якої області знань треба звернутися, щоб визначити спосіб дії або отримати інформацію (вибір необхідного програмного забезпечення, використання компетенцій на практиці);
- завдання, з великим числом завдань різної тематики та різних форматів, що вимагають різних алгоритмів розв'язування, форм запису відповіді;
- задачі на оптимізацію рішень.

Ми намагалися переважно використовувати не формалізовану, а змістовну постановку задачі, щоб етап формалізації задачі був виконаний курсантом. Етап побудови математичної або інформаційної моделі задачі є найбільш складним, але вкрай важливим для отримання власного досвіду розв'язування практичних завдань.

Наприклад, набагато ефективніше дати прикладну задачу, для розв'язування якої курсант спочатку повинен розумно сформулювати завдання, описати постановку задачі та її обмежень в термінах вибраної технології, створити інформаційну модель задачі.

Оцінка стану суднових енергетичних установок в нештатних режимах для вирішення завдань пошуку дефектів, визначення працездатності і прогнозування вимагає наявності умінь проведення діагностики. Дисципліна «Інформаційні технології» сприяє набуттю навичок вирішення завдань формальними методами, вміння формулювати логічні гіпотези на підставі аналізу характеру проявів відмов роботи обладнання (рис. 1).

MAINTENANCE PLAN													28.01.2019			
Aggregate	Device		Interval	Next	Next	Next	Next	Next	Next	Next	Next	Due (check)	Done (check)	DATA (change)	Due1 (change)	
GENERAL EQUIPMENT	Steering Gear Greasing	SGG(1)	Weekly	7	17.08.18	24.08.18	31.08.18	07.09.18	14.09.18	21.09.18	28.09.18	05.10.18	-115	10.08.2018	14.04.2019	76
	SW Coolers Backwash	SWCB(2)	2 weeks	14	29.12.18	12.01.19	26.01.19	09.02.19					12	15.12.2018	17.08.2019	201
	Air Condition Ventilator V-	AirCV(3)	Monthly	30	20.02.19								23	21.01.2019	23.05.2018	требуется замена
	SW Filters Cleaning	SWFC(4)	2 months	60	24.12.18	22.02.19							25	25.10.2018	08.04.2019	70
	Engine Room Ventilator	ERV(5)	6 weeks	42	21.08.18	02.10.18	13.11.18	25.12.18	05.02.19				8	10.07.2018	26.09.2018	требуется замена
	Battery Check(EDG)	BC-EDG(6)	2 weeks	14	22.09.18	06.10.18	20.10.18	03.11.18	17.11.18	01.12.18	15.12.18	29.12.18	-30	08.09.2018	20.09.2019	235
	Battery Check(RADIO)	RADIO(7)	2 weeks	14	29.08.18	12.09.18	26.09.18	10.10.18	24.10.18	07.11.18	21.11.18	05.12.18	-54	15.08.2018	03.08.2019	187

Рисунок 1. Приклад розв'язування задачі «Розробка електронного журналу перевірки обладнання»

Інформаційна освіта – найважливіша складова фундаментальної підготовки фахівців, що працюють на судах. Інтенсивний розвиток комп'ютерних універсальних систем, електронавігаційних приладів, необхідних в роботі суднового фахівця, інформаційне моделювання електрообладнання судна і автоматизація процесів роботи судномеханіка, організація електронного документообігу - всі ці функції ґрунтуються на знанні сучасних технологій, розумінні і осмисленні сформульованої задачі, вимагають якісної підготовки спеціалістів.

Вивчення функціональних можливостей табличного процесора (наприклад, Microsoft Excel) направлено, по-перше, на знайомство з можливістю систематизованого представлення інформації в табличному вигляді і виконання розрахункових робіт.

Як з'ясувалося, курсанти стикаються з труднощами при розв'язуванні змістовних завдань, але, вирішуючи їх, отримують безцінний досвід придбання професійної компетенції.

Слід не тільки змінити зміст дисциплін, форму проведення навчальних занять, а й усвідомити, що і особистість викладача, який здійснює компетентнісний підхід, повинна відповідати деяким вимогам:

- ставити цілі і оцінювати ступінь їх досягнення спільно з курсантами;
- оцінювати досягнення студентів не тільки відміткою-балом, а й змістовною характеристикою;
- пов'язувати досліджуваний матеріал з професійним напрямком, повсякденним життям та з інтересами курсантів;
- планувати заняття з використанням усього розмаїття форм і методів навчальної роботи;
- закріплювати знання і вміння у навчальній та у позанавчальній практиці;
- вміння особисто орієнтуватися в ситуації на ринку праці;
- враховувати думки курсантів;
- успішно вирішувати власні проблеми.

Дослідження умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців засобами мережових технологій дозволило встановити, що впровадження навчально-методичного комплексу, який містить дистанційні курси, розроблені засобами MOODLE з використанням модульного підходу, представлення знань як динамічної, мультимодальної структури, у формуванні якої беруть участь студенти, сприяє набуттю студентами досвіду самостійного поповнення та оновлення професійних знань, особистісної причетності до цього процесу та відповідальності за нього.

Висновки та напрямки подальших досліджень. Компетентнісний підхід робить головним учасником освітнього процесу саме курсанта, з його індивідуальними цілями і завданнями. Даний підхід дозволяє направити педагогічну діяльність на залучення курсантів в активну, усвідомлену діяльність, на розвиток інформаційних, комунікативних, навчально-пізнавальних компетенцій і розвиток особистісного потенціалу, формування

самооцінки курсанта, що дозволяє домагатися кращих результатів в освітньому процесі.

На протязі двох останніх навчальних років ми спостерігали за змінами мотиваційної складової навчального процесу, а саме, нам було цікаво, як зміст дисциплін кафедри Інформаційних технологій, комп'ютерних систем та мереж, підсилення прикладної направленості предметів та міждисциплінарні зв'язки навчальних курсів впливають на зацікавленість курсантів, підвищують їх мотиваційний рівень. Були виділені наступні типи мотивів:

Дані наводяться у таблиці (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Домінуючі мотиви навчальної діяльності

Навчальні роки	Мотиви уникнення неприємностей	Мотиви змісту навчальної діяльності	Мотиви відношення до процесу навчання
2017-2018	46%	34%	20%
2018-2019	38%	44%	18%

Сьогодні перед нами стоїть задача аналізу результатів експерименту з метою подальшого корегування навчального матеріалу та удосконалення форм та методичної системи проведення занять.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ландшеер В. Концепция «минимальной компетентности» / В. Ландшеер. Перспективы. Вопросы образования. 1988. – № 1. С. 28 – 34.
2. Компетенции в образовании: опыт проектирования. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://projects.ict.usc.edu/dlxxi/materials>.
3. Что такое компетентностный подход в современном образовании? [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://festival.1september.ru/articles/>
4. Байденко В.И. Компетентностный подход к проектированию государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (методологические и методические вопросы) / В.И. Байденко. Методическое пособие. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2005. – 114 с.
5. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании / О. Е. Лебедев. Школьные технологии. 2004, №5. – С. 19 – 23.
6. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И.А. Зимняя. Высшее образование сегодня. 2003, № 5. – С. 14 – 20.